

24. Kto boli farizeji, saduceji, eséni a zelóti

Dvadsaťštvrtá z 54 otázok o Ježišovi Kristovi a Cirkvi, na ktoré odpovedá tím profesorov histórie a teológie z Navarskej univerzity.

15.08.2023

V Ježišovej dobe si väčšina obyvateľstva vážila farizejov. Ich meno, v hebrejčine *perušim*, znamená „oddelení“. Najväčšiu pozornosť venovali otázkam

zachovávaní zákonov o rituálnej čistote, a to aj mimo chrámu.

Predpisy o čistote kňazov, ktoré boli pre obrad stanovené, sa pre nich stali ideálom života vo všetkých záležitostiach každodenného života, ktorý sa tak ritualizoval a sakralizoval.

Okrem písaného zákona (Tóra a Pentateuch) zhromažďovali množstvo tradícií a spôsobov, ako plniť predpisy zákona, a dávali im čím ďalej tým väčší význam, až boli nakoniec považované za ústnu Tóru, ktorú pripisovali tiež Bohu. Boli presvedčení o tom, že ústna Tóra bola odovzdaná Mojžišovi na Sinaji spolu s písanou Tórou, a preto boli obe rovnako záväzné.

Pre jednu časť farizejov mal politický rozmer rozhodujúcu úlohu v ich životnom postoji a súvisel so snahou o národnú nezávislosť, pretože žiadna cudzia moc sa nemohla stavať

nad zvrchovanosť Pána v jeho ľuďe. Títo ľudia sú známi pod názvom zelóti, ktorí si toto meno možno dali sami, narážajúc na svoju horlivosť za Boha a za plnenie zákona. Aj keď si mysleli, že spásu udeľuje Boh, boli presvedčení, že Pán ohľadne spásy s ľudskou spoluprácou počíta. Táto spolupráca sa týkala predovšetkým výlučne náboženskej oblasti a úsilia o dôsledné plnenie zákona. Neskôr uvažovali, že sa musia angažovať aj vo vojenskej oblasti a neodmietajú násilie tam, kde je nutné pre dosiahnutie víťazstva, a že sa nemajú báť prísť v boji o život, lebo týmto mučeníctvom sa uctieva Pánovo meno.

Saduceji boli zasa ľudia z vyššej spoločnosti, členovia rodín kňazov, vzdelaní a bohatí aristokrati. Z nich od začiatku rímskej okupácie vychádzali veľkňazi, ktorí reprezentovali Židov pred rímskou mocou. Tóru interpretovali

umiernene, bez toho, aby upadali do početných kazuistických otázok farizejov, a preto ústnej Tóre neprikladali až taký význam. Na rozdiel od farizejov neverili v posmrtný život, ani nemali ich eschatologické nádeje. Netešili sa takej popularite a obľube ako farizeji, ale mali náboženskú a politickú moc, a preto boli veľmi vplyvní.

Jednou z najviac študovaných skupín v posledných rokoch sú eséni. O tom, ako žili a akú mali vieru, máme dostatok informácií od Jozefa Flaviana a najmä z papyrusových a pergamenových dokumentov nájdených v Kumráne, kde sa niektorí z nich zrejme usadili. Charakteristickou vlastnosťou esénov bolo odmietanie chrámovej bohoslužby v Jeruzaleme, pretože ju vykonávalo kňazstvo, ktoré bolo od čias Hasmoneovcov skazené. V dôsledku toho sa eséni od tejto všeobecnej praxe dištancovali s tým,

že zachovajú a obnovia svätosť ľudu v nevelkom prostredí svojej vlastnej komunity. Mnohí z nich sa uchýlili do púštnych oblastí, aby sa nepoškvrnili kontaktom s inými osobami.

Zrieknutie sa ekonomických vzťahov alebo prijímania darov nevychádza z ideálu chudoby, ale je to spôsob, ako sa vyhnúť poškvrneniu spôsobenému kontaktom s okolitým svetom, aby bola zachovaná rituálna čistota. Po dovŕšení rozchodu s chrámom a oficiálnym kultom chápe esénska komunita samu seba za nehmotný chrám, ktorý dočasne nahrádza chrám v Jeruzaleme, pokým sa v ňom konajú bohoslužby, ktoré považuje za nedôstojné.